

Європейському регіоні (гірше тільки: Македонія – 52 місце із 71,1 балом та Молдова 53 місце із 70,8 балами). Україна суттєво відстає від країн-сусідок. Так, Польща посіла у світовому рейтингу 28 місце (82,2 бали), Білорусь – 35 місце (78,8 бали), Російська Федерація – 41 місце (76,6 бали) [2].

Отже, у період глибокої невизначеності, кризи в галузі охорони здоров'я та економічного спаду, необхідно кардинально переосмислити економічне зростання та його зв'язок із наслідками для людей та глобального середовища. Це вимагає формування таких нових економічних систем, які будуть одночасно високопродуктивними, процвітаючими та екологічно стійкими.

Література:

1. The Global Competitiveness Report. Special edition 2020. Електронний ресурс. Режим доступу: [\[https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf.\]](https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf)
2. Конкурентоспроможність України 2020-2021. Електронний ресурс. Режим доступу: [\[https://2020_Конкурентоспроможність_ІКТ_України%20\(2\).pdf.\]](https://2020_Конкурентоспроможність_ІКТ_України%20(2).pdf)

УДК 339.5

Макогон Ю.В.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Балабанова Н.В.

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Економіка абсолютної більшості країн світу в умовах глобалізації стає надзвичайно залежною як від структурних змін світової економіки, так від змін у структурі міжнародної торгівлі. Для України, з її підвищеною відкритістю до зовнішнього світу структурні параметри міжнародного обміну мають винятково велике значення [1]. Зміни у структурі українського експорту є досить значними і відбуваються паралельно до структурних зрушень в економіці в цілому. Особливо помітними є структурні деформації після набуття чинності Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

За результатами аналізу статистичних даних можна зазначити, що вітчизняна економіка та основні експортні статті за своєю секторальною структурою все більше віддаляються від значень світового експорту. По-перше, в українському експорті слід відзначити надзвичайне зростання протягом п'ятнадцяти років частки сировинних товарів (включаючи продовольчі товари та сільськогосподарську сировину) – з 20,3% у 2006 р. до майже 58% у 2020 р., тобто майже ніж утричі. Цей показник у 4 рази перевищує середньосвітове значення, і хоча він менший, ніж мали бідні країни світу з високим рівнем боргу в період 1995–2000 рр., в останніх цей індикатор перебуває на низхідній траєкторії, тоді як в Україні зростає [2].

По-друге, з середини 2000-х років відбуваються зміни частки в експорті України металургійної продукції, яка наразі забезпечує 15-16% товарного експорту країни, проти майже 40% у 2006 р. Для порівняння, у розвинених країнах на цей сектор припадає не більше 2-3% сукупного експорту. Тобто з одного боку, зниження частки металургійної продукції у економіці країни та її експорті відповідає загальносвітовому тренду розвитку металургії. Проте для України така ситуація пояснюється і внутрішніми причинами та факторами, пов'язаними з повним або частковим виключенням з прямої участі в системі зовнішньоекономічних зв'язків металургійних підприємств цілих регіонів. Значною проблемою для країни також залишається ситуація з обсягами і динамікою споживання готової металопродукції на внутрішньому ринку. Адже головним «драйвером» економічного зростання у більшості розвинених країн виступає саме внутрішній попит.

Третім і дуже негативним трендом розвитку національної економіки є зниження обсягів виробництва та експорту продукції машинобудівного сектору. За останні 15 років частка продукції машинобудування та транспортного обладнання у загальних обсягах товарного експорту країни знизилась з 14% до 10%. Така частка є втричі нижчою, ніж у розвинених країнах (США, країни ЄС) та в п'ять разів нижче ніж у Китаю. Така ж складна ситуація спостерігається у хімічній галузі. На експорт продукції хімічного сектору наразі припадає менше 4% (9,4% у 2006 р.) і справа не тільки у відносних показниках, має місце значне скорочення обсягів і виробництва і експорту зазначеної продукції у абсолютному виміру. Таке падіння секторів промисловості з високою доданою вартістю в цілому призвело до зниження диверсифікації структури національної економіки загалом, а також послабило її стійкість до зовнішньої кон'юнктури. До того ж активна деіндустріалізація відбувається з процесом одночасного зростання імпорту продукції машинобудівного та хімічного секторів, на які зараз припадає половина сукупного імпорту країни.

Тобто галузева структура національної економіки та зовнішньої торгівлі країни стає більш спрощеною та наближається до структурних характеристик менш розвинених країн світу. Незважаючи на зростання сектору послуг, збільшення його частки у структурі національної економіки відбувається з одночасним витісненням не низько продуктивних сировинних галузей, а галузей промисловості (машинобудування, хімічна), які характеризуються високою часткою доданої вартості та значним потенціалом до впровадження технологічних рішень та результатів наукових розробок. Посилення такої вузької сировинної спрямованості експорту країни взагалі є протилежною тенденцією загальносвітового економічного розвитку. У 2011 р. на Міжнародній виставці високих технологій, інновацій і промислової автоматизації та у 2015 р. Всесвітнім економічним форумом [3] було застосовано термін «четверта промислова революція», який найповнішим чином відображає майбутні тренди глобального розвитку, зокрема, в частині впливу технологій та інновацій на подальший розвиток країн та їх місце у системі міжнародних економічних відносин.

Впровадження технологій «четвертої промислової революції» відкриває перед світовою економікою широкі можливості до зростання. Проте і формує нові виклики та загрози, насамперед у економічній сфері. Наразі новітні технології та універсальні інновації розповсюджуються досить швидко та масштабно, проте переважно серед розвинених економік. Останні, переважно, і є основними постачальниками товарів, які відносяться до групи «висококваліфіковане та високотехнологічне виробництво» та втілюють у собі високі технології та новітні рішення. Основними центрами, де сконцентровано світові технологічні ресурси, уважаються США, Японія та розвинені країни Західної Європи [4]. Аналіз показників експорту високотехнологічної продукції

свідчить, що за вартісним показником серед країн світу найбільшими експортерами є США, Китай, Сінгапур, Тайвань, Японія та деякі країни ЄС. Україна, експорт якої містить 5% продукції, що відноситься до «висококваліфікованого та високотехнологічного виробництва» значно поступається навіть за середнім світовим значенням показника.

За оцінками та прогнозами експертів та міжнародних організацій [5-6] альтернативи економічному розвитку світової економіки, що базується на нових знаннях, високих технологіях та новітніх рішеннях не існує. Про це свідчать теорії циклічного розвитку та структурні трансформації в економіках країн світових лідерах. Сировинна спрямованість економіки, що є наразі характерною для України, не може забезпечити ані високого рівня конкурентних переваг у міжнародній спільноті, ані безпечність впливу та зміни кон'юнктури міжнародних ринків.

Література:

1. Сіденко В.М. Глобальні структурні трансформації та тренди економіки України [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/article/EP_18_1_37_uk.pdf
2. Чинники, складові і результати запровадження і реалізації антикризової політики в окремих країнах світу та Україні. Прогноз соціально-економічного розвитку України у 2021р. / Наук. ред. В.Юрчишин. – Київ: Заповіт, 2021, 200с. [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_ukraine_economic_forecast.pdf
3. The fourth industrial revolution: what it means to react [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond>
4. Сучасні тенденції розвитку світового ринку високих технологій [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/25_2020/12.pdf
5. Technology, media and telecommunications predictions 2021 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www2.deloitte.com/global/en/insights/industry/technology/technology-media-and-telecom-predictions.html>
6. Перспективи науки, технологій та інновацій ОЕСР [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-science-technology-and-innovation-outlook-2016_sti_in_outlook-2016-en
7. UNCTADSTAT. United nations conference on trade and development [Electronic resource]. - Access mode: <https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>

УДК 339.727.2

Захарова О.В.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин МДУ

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН

Процеси економічного зростання економік країн світу визначаються розмірами і структурою інвестицій, якістю та швидкістю їх здійснення. Як наслідок, розвиток економік країн світу відбувається за допомогою саме інвестицій: чим інтенсивніше відбувається це, тим швидше проходить відтворювальний процес і активніше відбуваються ефективні ринкові перетворення. У сучасних умовах глобалізації всі країни світу мають об'єктивну